

А. В. Кіншак,
аспірант, Академія муніципального управління

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

A. Kinschak,
Postgraduate Academy of Municipal Management

REGULATORY FRAMEWORK OF STATE REGIONAL POLICY UKRAINE

Конкретизовано дефініцію нормативно-правове регулювання державної регіональної політики. Здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку державної регіональної політики в Україні. Запропоновано шляхи модернізації правового регулювання розвитку державної регіональної політики в контексті європейської інтеграції.

Region, state regional policy, regulatory and legal framework, laws, regulations, government programs, European integration. Proved that national regional legislation is legislation that reflects the objective needs of society in regional politics and policy vision formed by relevant state institutions based on a coherent concept, which is subject to the activity of state bodies.

The analysis of legal provision of state regional policy in Ukraine. Legislation on state regional policy consists of the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine "On the Foundations of Domestic and Foreign Policy", "On Stimulation of Regional Development", "On local government in Ukraine", "On local state administrations", "On transfrontier cooperation", "On regulation of urban development", "On state targeted programs", "On state forecasting and elaboration of programs of economic and social development of Ukraine", "On General Scheme of Planning in Ukraine", acts of the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine and international treaties of Ukraine ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine.

Stated that at the highest political level to take some necessary political decisions on the direction of the state regional policy reform and reorientation of state regional policy on people by creating a favorable environment for its accommodation regardless of place of residence and preparing the necessary legal framework such reform. Thus, constitutional rules and developing detailed in the laws that determine the forms, methods and mechanisms of state for regional development.

It is proved that the law on regional development, which was formed during the 1991-2015 biennium., Was to create a coherent and mutually system that determines the list of strategic and planning documents on regional development defines the institutions that shape and implement national and regional policy regional development projects, and to identify and secure sources of funding for regional development.

It was found out in force today to the laws and regulations of the Government and the President of Ukraine is not harmonized with each other. They are based on different concepts contain various priorities and methods of legal regulation.

Approval of the Concept proved promising reform of administrative and territorial reform, local government reform Concept, Concepts improvement of training local government officials and local councils. A concept based on the law of Ukraine adopt appropriate and complete creation of institutional mechanisms for public administration reform regional development through the application of the following measures: legislative definition of the limits of the territorial jurisdiction of state and local governments; regulation procedures for delegating regional councils regional administrations; accelerating the introduction of tools to stimulate socio-economic development under the Law of Ukraine "On Stimulation of Regional Development" and, consequently, overcoming depression and territories; intensify work on the practical implementation of the Regional Development Agreements between the Government of Ukraine and regional councils.

Ключові слова: регіон, державна регіональна політика, нормативно-правове забезпечення, закони, нормативно-правові акти, державні програми, європейська інтеграція.

Key words: Region, state regional policy, regulatory and legal framework, laws, regulations, government programs, European integration.

ВСТУП

Розвиток демократичної держави неможливий без розвитку регіонів. Від часу проголошення незалежності

наша країна намагається перейти від радянської концепції побудови системи місцевого самоврядування до загальноєвропейської, яка ґрунтується на децентралі-

зації державного управління, деконцентрації владних повноважень та співпраці між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Безперечно, правове забезпечення державної регіональної політики України є необхідною передумовою розвитку територій. Слід констатувати, що реформування економічних відносин в Україні за роки її незалежності здійснювалося не системно, із значними законодавчими прогалинами, внаслідок чого відбулася руйнація територіальних зв'язків, спостерігаються значні диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів та їх диференціація за рівнями соціального розвитку і потужністю економічного потенціалу. Відтак, ефективне управління розвитком регіонів, що належить до пріоритетних завдань державного управління, потребує належного організаційно-правового забезпечення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Упродовж багатьох років існування України як незалежної держави, законодавство у сфері публічного управління, зокрема регіонального розвитку, так і не було остаточно сформовано, тому досі перебуває на стадії становлення. Аби розуміти можливості для формування та реалізації державної регіональної політики в аспекті її європейської інтеграції, а особливо в контексті останніх ініціатив вищого політичного керівництва держави щодо реформ у цій сфері, варто розглянути всю систему чинного законодавства в історичному контексті та взаємозв'язку законодавчих актів між собою.

РЕЗУЛЬТАТИ

Державна регіональна політика в Україні, як і у будь-якій державі світу, формується та реалізовується на основі комплексу національного законодавства, яке в свою чергу має відображати об'єктивні потреби суспільства у такій політиці та бачення політики, що формується відповідними державними інституціями на основі цілісної концепції, якій підпорядковується діяльність державних органів.

Законодавство з питань державної регіональної політики складається з Конституції України, Законів України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики", "Про стимулювання розвитку регіонів", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про місцеві державні адміністрації", "Про транскордонне співробітництво", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про державні цільові програми", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", "Про Генеральну схему планування території України", актів Президента України та Кабінету Міністрів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Відтак, слід підкреслити, що хоча задекларовані засади не завжди впроваджуються в практику, проте за останні роки напрацьовано значну законодавчу базу яка забезпечує регіональний розвиток. Першим кроком, який свідчить про бажання перейти від радянської системи самоуправління до європейської, став Конституц-

ійний договір між Верховною Радою України та Президентом України щодо розподілу владних повноважень між ними.

Взагалі, систему законодавства, котра стосується питань формування та реалізації державної регіональної політики можна систематизувати у певні групи законодавчих актів. Першою групою є загальне законодавство в якому у загальному вигляді визначаються принципи державної регіональної політики — норми Конституції України та Закон "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" (2010 р.).

Відтак, основа законодавчого управління регіональним розвитком закладена в Конституції України, де зазначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [2].

Друга група — спеціальне законодавство з регіонального розвитку. Важливим кроком для подальшого розвитку регіонів стало прийняття Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" в якому визначено комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів та держави в цілому.

До третьої групи можна віднести бюджетне законодавство. Одним з найважливіших факторів для повноцінного регіонального розвитку є забезпеченість регіонів фінансовими ресурсами. Бюджетний Кодекс України є важливим законодавчим актом, що регулює питання формування та виконання державного та місцевих бюджетів, а також способу фінансування регіонального розвитку. З точки зору регіонального розвитку важливим є не тільки власні можливості регіонів у фінансуванні програм розвитку, але й фінансування таких програм з боку Державного бюджету України.

Четверта група — планувальне законодавство, що складається із законів, які визначають ієрархію планувальних документів в системі планування економічного розвитку та просторового планування території: "Про Генеральну схему планування території України" (2002 р.). Закон визначає деякі особливості використання територій окремих регіонів та міст, які мають враховуватись при розробці державної стратегії регіонального розвитку, регіональних стратегій, галузевих програм [3]; "Про регулювання містобудівної діяльності" (2011 р.) — визначає систему та ієрархію планувальних містобудівних документів, порядок їх розроблення та затвердження, а також ведення та прийняття в експлуатацію будівництва. Для планування регіонального розвитку важливим є вимога щодо розробки схем планування території області та районів; "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України" (2000 р.). Цей закон є чи не єдиним за-

коном, до якого за весь цей період не було внесено жодної зміни, відтак він не враховує нові планувальні документи, які з'явилися в Україні за останній період, зокрема у сфері регіонального розвитку. У цьому законі не знайшли відображення увязка регіональних прогнозних та програмних документів із регіональними стратегіями розвитку, схемами планування території регіонів.

Статусне законодавство — п'ята група. Воно визначає статус та повноваження органів в системі формування та реалізації державної регіональної політики та регіонального розвитку. Це закони про органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування: "Про місцеве самоврядування в Україні" (1997 р.); "Про місцеві державні адміністрації" (1999 р.); "Про центральні органи виконавчої влади" (2011 р.).

Шоста група — інвестиційне законодавство. Це група законів, що регулюють питання внутрішнього та зовнішнього інвестування. В рамках цієї великої групи законів виділяється підгрупа спеціальних законів, які стосуються окремих територій.

Законами щодо інвестиційної діяльності є: "Про інвестиційну діяльність" (2014 р.); "Про захист іноземних інвестицій на Україні" (1991 р.); "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна"" (2010 р.); "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" (2012 р.). Останній із законів встановлює, що держава може надавати підтримку інвестиційним проектам за певних умов: це пріоритетна для держави сфера, проект відповідає умовам, викладеним у законі і в цьому зацікавлений регіон. За цим законом регіони отримали ще один механізм залучення інвестицій у регіональний розвиток, в той же час закон не визначає вимог щодо відповідності інвестиційного проекту стратегії розвитку регіону, але це можуть враховувати уже органи виконавчої влади на рівні регіонів.

До того ж, з метою прискорення економічного розвитку окремих територій України ухвалювалися закони, які встановлювали особливості правового регулювання інвестиційної діяльності на окремих територіях.

Сьома група — законодавство окремих інструментів розвитку — складається із законів, якими визначаються специфічні інструменти розвитку через різні партнерства, технопарки тощо.

Наприклад, Закон України "Про державні цільові програми" (2004 р.) визначає загальні вимоги щодо підготовки державних цільових програм, які в першу чергу носять галузевий чи секторальний характер [1]. Але процес підготовки, взаємозгодження програми з державними та регіональними стратегічними документами має свої особливості, відмінні від підготовки галузевих програм, що не знаходить свого відображення в цьому законі. Також у законі не відображено координуючі функції у розроблені програм регіонального розвитку центрального органу виконавчої влади у сфері регіональної політики.

Ще ціла група законів регулює окремі інструменти, які можуть бути використані для стимулювання регіо-

нального розвитку, через розвиток регіональної економіки на основі партнерств, концесій, наукових, технологічних, індустріальних парків: "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків"; "Про концесії"; "Про наукові парки"; "Про індустріальні парки"; "Про державно-приватне партнерство".

Враховуючи, що транскордонне співробітництво є важливою складовою регіональної політики (проекти транскордонного співробітництва є одним із елементів регіонального розвитку), слід назвати також окремі нормативно-правові акти, що сприяють розвитку як регіонального, так і єврорегіонального співробітництва. У першу чергу це Закон України "Про транскордонне співробітництво" та Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на період 2007—2010 рр.

Законодавство для окремих територій — закони, які регулюють особливості діяльності на окремих територіях (наприклад гірських, курортних, тощо). Так, в українському законодавстві, яке має відношення до розвитку регіонів чи їх окремих територій є ще група законів прямо орієнтованих на чітко визначені в законі території в межах яких існують певні особливості правового регулювання різних сфер економічної діяльності, правового статусу земель тощо. До цієї групи законів можна віднести такі закони: "Про статус гірських населених пунктів в Україні" (1995 р.); "Про оголошення природних територій міста Миргорода Полтавської області курортом державного значення" (2011 р.); "Про оголошення природних територій міста Хмільника Вінницької області курортом державного значення" (2011 р.).

Важливу роль у координації регіональної співпраці відіграють також підзаконні акти регіонального рівня. Діяльність областей та єврорегіонів щодо регіонального співробітництва базується на укладених договорах та угодах міждержавного рівня та угодах і рішеннях про співпрацю між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади з адміністративно-територіальними одиницями країн, що входять до складу єврорегіонів. Угоди реалізуються як в цілому на території областей, так і на території єврорегіонів.

У контексті розгляду даного питання варто надати перелік інших нормативно-правових актів, що стосуються розвитку регіонів.

У розвитку базових законів, в Україні діє ціла низка нормативно-правих актів Уряду та центральних органів виконавчої влади, що стосуються реалізації окремих законів, а також використання державних коштів на реалізацію заходів у регіонах, які стосуються регіонального розвитку.

До того ж, державна регіональна політика України спирається на нормативно-правові документи Європейських інституцій, зокрема: Європейську хартію місцевого самоврядування; Європейську конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, а також додаткові протоколи до неї; Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту; спільне рішення Європейського Парламенту та Європейської Ради "Про Європейські групування з метою територіальної

кооперації" та інші документи Ради Європи та Європейської Комісії.

Впровадження нових підходів до реалізації державної регіональної політики має забезпечити виконання Україною своїх зобов'язань перед Радою Європи у галузі розвитку регіональної та місцевої демократії, виконання Резолюції та Рекомендації Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи щодо України.

Отже, нова державна регіональна політика України передбачає розвиток прикордонного, транскордонного та міжрегіонального співробітництва, активну участь України у виконанні міжнародних проектів та програм, як важливих інноваційних форм міжнародного співробітництва, що сприятиме більш ефективному вирішенню питань соціально-економічного розвитку регіонів, дозволить значно розширити представництво регіонів України в Європейському економічному та політичному просторах.

У 2006 р. було затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 року. Прийняття цього документа стало надзвичайно важливим етапом удосконалення інституційного забезпечення державної політики регулювання регіонального розвитку. Створення інституційних та нормативно-правових передумов реформування системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою передбачало прийняття законодавчих документів з питань реформування адміністративно-територіального устрою та розвитку місцевого самоврядування на всіх рівнях, бюджетної децентралізації. Реалізація Державної стратегії регіонального розвитку передбачала запровадження нових форм взаємодії центральних органів виконавчої влади з місцевими виконавчими органами та органами місцевого самоврядування, проведення у 2009—2015 рр. адміністративно-територіальної, бюджетної та податкової реформ з метою зміцнення фінансово-економічної основи територіальних громад.

Невід'ємною складовою загальнодержавної регіональної стратегії стала Програма економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", в якій визначено цілі, завдання та етапи реформи міжбюджетних відносин, поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій, розвитку науково-технічної та інноваційної сфери, реформи житлово-комунального господарства.

Враховуючи важливість концепції державної регіональної політики 2008 р., яка стала підґрунтям для подальших розробок у сфері державної регіональної політики, відтак сприяла підготовці та ухваленню нових нормативно-правових актів України й внесення необхідних змін до чинних актів, варто коротко ознайомитися з її основними новелами. Відтак, у проекті Концепції було викладено стратегічне бачення ролі держави у досягненні мети діяльності державної влади — високого рівня життя українських громадян незалежно від місця їхнього проживання через забезпечення територіально цілісного та збалансованого розвитку України, інтеграції регіонів в єдиному політичному, правовому, інформаційному та культурному просторі, максимально по-

вного використання їх потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей, підвищення конкурентоздатності регіонів та територіальних громад.

Особливістю проекту концепції державної регіональної політики став новий алгоритм розроблення політики: аналіз викликів — ідентифікація проблем — визначення пріоритетів — вироблення інструментів політики — розроблення стратегій, програм, проектів, заходів — втілення їх на рівні держави та регіонів — моніторинг виконання заходів, одержання результатів та досягнення впливу — розроблення на цій основі державного реагування — впровадження заходів державного реагування.

Фактично зміни підходів до формування та реалізації державної регіональної політики, яка передбачалась у концепції державної регіональної політики 2008 р. не відбулося, але й просування законодавчих актів не було активним. Пізніше було ухвалено Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" (2010 р.), яким у загальних рисах визначено головні засади державної регіональної політики.

Незважаючи на практичне зупинення Урядом протягом 2010—11 рр. робіт у сфері реформування системи управління регіональним розвитком, протягом цього періоду політична позиція щодо необхідності таких реформ була неодноразово артикульована. Найбільш важливим документом, який у концентрованому вигляді містить як оцінку ситуації, так і визначення шляхів щодо вирішення проблем формування та реалізації державної регіональної політики, є щорічне послання Президента України до Верховної Ради України у 2012 році.

Політичними завданнями для Уряду у посланнях визначено: модернізацію стратегічних засад державної регіональної політики; завершення формування інституційно-правового середовища реалізації державної регіональної політики; розвиток мережі інституцій підтримки регіонального розвитку, зокрема агентств регіонального розвитку.

У контексті розгляду даного питання, слід звернути увагу і на Закон "Про засади державної регіональної політики" (2015 р.), який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України.

Проаналізувавши вищезазначену нормативно-правову базу слід констатувати, що на вищому політичному рівні прийнято деякі необхідні політичні рішення щодо напряму реформи державної регіональної політики і переорієнтацію державної регіональної політики на людину через формування сприятливого для її проживання середовища незалежно від місця її проживання та підготовки необхідної нормативно-правової бази такої реформи. Таким чином, конституційні норми розвиваються та деталізуються у законах, які визначають форми, методи та механізми впливу держави на розвиток регіонів. Відтак, законодавство у сфері регіонального розвитку, яке було сформоване протягом 1991—2015 рр., повинно було створити цілісну та взаємоузгоджену систему,

що визначає перелік стратегічних і планувальних документів у сфері регіонального розвитку, визначає інституції, що формують і реалізують державну регіональну політику та проекти регіонального розвитку, а також визначити та закріпити джерела фінансування регіонального розвитку.

Проте чинні на сьогодні закони та нормативно-правові акти уряду і Президента України не є гармонізованими між собою. Вони побудовані на різних концепціях, містять різні пріоритети та способи правового регулювання.

Проведений аналіз організаційно-правового забезпечення реалізації державної регіональної політики засвідчив наявність проблеми побудови ефективного механізму взаємовідносин центру з регіонами та регіонів між собою. В законодавстві України закладено значні суперечності в регулюванні адміністративно-територіального устрою країни, взаємовідносин органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, дублювання функцій на різних рівнях управління. На сьогодні не створено необхідні умови для подолання негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку на регіональному та місцевому рівнях. Нагальними залишаються проблеми удосконалення та зміцнення ресурсного потенціалу регіонів, подолання бідності. Існують диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів, регіональних дезінтеграційних, зокрема, економічних процесів, що відбуваються в Україні. Також є певні соціогуманітарні та політичні проблеми територіального розвитку, що негативно впливають на розвиток регіонів і мають потенційні та реальні загрози. Така тенденція потенційно загрожує подальшому розшаруванню регіонів за рівнем життя населення, виникненню депресивних територій, що може уповільнити економічне зростання країни в цілому.

Відтак, інституційно-правове забезпечення регіонального розвитку України є ще недостатнім і недосконалим. Невиконання значної кількості завдань, передбачених Державною стратегією регіонального розвитку, зокрема проведення реформ системи управління регіональним розвитком, реформи місцевого самоврядування та територіального устрою, не дало змоги створити повноцінну правову систему формування та реалізації державної регіональної політики, яка б могла поступово, але невідворотно забезпечувати реалізацію конституційних норм щодо збалансованого розвитку українських регіонів, на основі притаманних ним особливостей.

На сьогоднішній день виглядає критично важливим переосмислення суті державної регіональної політики як скоординованих у просторі її секторальних з метою забезпечення єдності всієї державної території, вирівнювання диспропорцій в регіональному розвитку для забезпечення належної якості життя людини незалежно від її місця проживання. Отож, сьогодні необхідним є відповідний перегляд усього масиву законодавства, що в тій чи іншій мірі має відношення до реалізації цієї політики.

На нашу думку, у сфері інституційно-правового забезпечення реалізації державної регіональної політики та реформування системи державного управління

регіональним розвитком і підвищення дієздатності місцевого самоврядування необхідно унормувати: основи державної регіональної політики у спосіб внесення змін до Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" у частині державного стимулювання розвитку де-пресивних територій; правовий режим поняття "кластер" і режим його функціонування; інституційні механізми та залучення державних, приватних коштів і коштів міжнародних установ на потреби регіонального розвитку, досягнення довгострокових цілей держави у сфері регіональної політики; концептуальне бачення реформування місцевого самоврядування у спосіб оновлення редакцій Законів України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про місцеві державні адміністрації"; розширення повноважень органів місцевої влади з питань вирішення завдань регіонального та/або місцевого розвитку, розв'язання проблем, спільних із проблемами сусідніх регіонів, а також регіонів сусідніх держав (у т.ч. у межах прикордонного, міжрегіонального та єврорегіонального співробітництва).

Правове забезпечення має передбачати:

- формування належного правового середовища з урахуванням національного та міжнародного досвіду, міжнародних зобов'язань України, керівних документів Ради Європи і Європейської Комісії, а також особливої, координуючої ролі державної регіональної політики у забезпеченні сталого розвитку України та її регіонів, визначенні секторальних політик шляхом прийняття нових законів, спрямованих на забезпечення реалізації державної регіональної політики, внесення відповідних змін до законодавства, насамперед у бюджетній, земельній, податковій сферах, з питань діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, реформи адміністративно-територіального устрою;

- проведення інвентаризації та аналізу раніше прийнятих державних програм з питань регіонального розвитку, розроблення з урахуванням фінансових, інституційних та інших можливостей пропозицій щодо перегляду, системного узгодження, об'єднання таких програм для забезпечення комплексної й ефективної реалізації Концепції, удосконалення механізмів формування та реалізації таких програм;

- аналіз та узгодження нормативно-методичного забезпечення прогнозування та планування соціально-економічного розвитку, просторового планування територій, земле та лісоустрою, інших інструментів реалізації державної регіональної політики для їх системного, інтегрованого використання;

- розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері формування та реалізації державної регіональної політики з визначенням ефективних правових механізмів реалізації повноважень головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної регіональної політики.

До того ж, варто закріпити на законодавчому рівні концептуальні підходи державної політики у сфері регіонального розвитку, а саме: схвалити Концепцію реформи адміністративно-територіального устрою, Концепцію реформи місцевого самоврядування, Кон-

цепцію вдосконалення системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Більш того, на базі концепцій прийняти відповідні закони України та завершити створення інституційних механізмів реформування системи державного управління розвитком регіонів шляхом застосування таких заходів: законодавчого визначення меж територіальної юрисдикції органів державної влади та органів місцевого самоврядування; регламентації процедур делегування повноважень обласними радами обласним державним адміністраціям; прискорення запровадження інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів, передбачених Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів", та, як наслідок, подолання депресивності окремих територій; активізації роботи щодо практичного запровадження Угод регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та обласними радами.

За сучасних умов акцент у реалізації соціально-економічної політики має все більше зміщуватися в регіони, де вирішується проблема життєзабезпечення населення, а самі регіональні органи управління несуть головну відповідальність перед населенням і центральними органами влади за становище в регіоні. Для досягнення цієї мети слід внести зміни до чинного законодавства України щодо розширення повноважень місцевих органів влади в питаннях формування конкурентноспроможного господарства регіону, його фінансової самодостатності, а також передбачити розмежування прав і відповідальності центру та регіонів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за роки незалежності в Україні в основному сформовано організаційно-правові та інші основи реалізації державної політики у цій сфері. Відтак, за останні роки ринкових перетворень у національній економіці процес формування регіональної політики та механізми її реалізації здійснювалися за двома напрямками — практичним і теоретичним. Практичний напрям представлено, насамперед, відповідними розділами у програмах дій урядів, посланнях Президента до Верховної Ради України, прогнозно-планових документах, а також Концепцією та Стратегією державної регіональної політики. У цих матеріалах основна увага приділяється певним завданням регіональної політики, механізмам і методам, за допомогою яких уряд планує їх здійснити. Проте в силу численних об'єктивних та суб'єктивних факторів наявні можливості забезпечення збалансованого розвитку України та її регіонів, поліпшення якості життя людей реалізуються недостатньо.

Система українського законодавства з питань державної регіональної політики сформувалась в розвиток конституційних норм і складається також із законів України, Указів Президента, нормативно-правових актів Уряду які регулюють питання формування та реалізації державної регіональної політики, регіонального розвитку загалом. Система базових нормативних документів постійно доповнюється і вдосконалюється відповідно до вимог законодавства Європейського Союзу, що свідчить про послідовну координацію державними орга-

нами практичної роботи з реалізації євроінтеграційного курсу. Україна адаптується у європейський правовий простір, спираючись на досвід ЄС, з урахуванням особливостей взаємовідносин та національних інтересів держави.

Здійснюючи аналіз нормативно-правової бази забезпечення регіонального розвитку можна стверджувати, що в Україні існує правове поле для ефективного розвитку регіонів та місцевого самоврядування.

Разом з тим, не зважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, в Україні так і не сформоване законодавче поле для системного регіонального розвитку, гармонізації інтересів регіонів та держави у сфері розвитку, створення умов для зближення регіонів та формування єдиного загальноукраїнського простору в межах усієї території України.

Правове поле, потребує систематизації та упорядкування, оскільки деякі питання ще й досі залишаються не остаточно врегульовані. Основним завданням нормативно-правового забезпечення регіонального розвитку має бути створення сприятливих умов для розвитку регіонів, встановлення необхідного балансу між ними та зміцненням демократичних основ розвитку держави. Щоб успішно виконати зазначені завдання, потрібен виважений системний підхід законодавців.

До того ж зазначимо, що поки що існує значний пласт проблем щодо адаптації законодавчих актів України з проблем регіонального розвитку до вимог законів Європейського Союзу. Зокрема це проявляється в недоліках дійового інституційного забезпечення реалізації державної регіональної політики, несформованість ефективного механізму взаємовідносин центру з регіонами та регіонів між собою. За такої ситуації держава зобов'язана посилити увагу до питань регіональної політики, створити дійову систему інституцій, які могли б працювати на забезпечення сталого розвитку окремих територій.

Література:

1. Долішній М. Регіональна політика на рубежі ХХ—ХХІ століть: нові пріоритети / М. Долішній — К.: Наукова думка, 2006. — 117 с.
2. Керецман В. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти / В. Керецман. — К.: Видавництво УАДУ, 2002. — 188 с.
3. Чумаченко М. Управління соціально-економічним розвитком регіону / М. Чумаченко // Економіка України. — 2008. — № 4. — С. 94—99.

References:

1. Dolishniy, M. (2006), Regional'na polityka na rubezhi XX—XXI stolit': novi priorytety [Regional policy at the turn of the XXI century: new priorities], Scientific thought, Kyiv, Ukraine.
2. Keretsman, V. (2002), Derzhavne rehulivannia rehional'noho rozvytku: teoretichni aspekty [State regulation of regional development: theoretical aspects], Publisher UAGU, Kyiv, Ukraine.
3. Chumachenko, M. (2008), "Management of socio-economic development of the region", Ekonomika Ukrainy, vol. 4, pp. 94—99.

Стаття надійшла до редакції 16.07.2015 р.